

redakcja / edited by

Artur Gałkowski, Renata Gliwa

M

Mikrotoponimy i makrotoponimy w komunikacji i literaturze

Microtoponyms and macrotoponyms
in communication and literature

Językoznawstwo

Komunikacja i onomastyka

**Mikrotoponimy
i makrotoponimy
w komunikacji
i literaturze**

**Microtoponyms
and macrotoponyms
in communication
and literature**

WYDAWNICTWO
UNIWERSYLETU
ŁÓDZKIEGO

redakcja / edited by

Artur Gałkowski, Renata Gliwa

Mikrotoponimy i makrotoponimy w komunikacji i literaturze

Microtoponyms
and macrotoponyms
in communication
and literature

WYDAWNICTWO
UNIWERSYTETU
ŁÓDZKIEGO

Łódź 2015

Artur Gałkowski – Uniwersytet Łódzki, Wydział Filologiczny, Katedra Filologii Romańskiej
90-236 Łódź, ul. Pomorska 171/173

Renata Gliwa – Uniwersytet Łódzki, Wydział Filologiczny, Katedra Dialektologii Polskiej
i Logopedii, 90-236 Łódź, ul. Pomorska 171/173

RECENZENCI/REVIEWERS

Barbara Czopek-Kopciuch, Mariusz Rutkowski

KONSULTACJA I KOREKTY JĘZYKOWE/
LINGUISTIC CONSULTATION AND PROOFREADING

Enzo Caffarelli, Anna Ignatowicz-Ottaviano, Helena Krasowska, Jaroslav Redkva, Iveta Valentová

REDAKTOR WYDAWNICTWA UŁ/ŁÓDŹ UNIVERSITY PRESS EDITOR

Elżbieta Marciszewska-Kowalczyk

Publikacja pod auspicjami Komisji Onomastyki Słowiańskiej
przy Międzynarodowym Komitecie Słowistów

The publication under the auspices of the Committee on Slavic Onomastics
c/o the International Committee of Slavists

SKŁAD I ŁAMANIE/TYPESETTING

AGENT PR

PROJEKT OKŁADKI/COVER DESIGN

Studio 7A

Fotografia na okładce/The photo on the cover: Zaręby-Krzteki, 07.07.2015
Fot. PAP/Artur Reszko

Wydane z udziałem środków dziekana Wydziału Filologicznego UŁ
Published with financial support from the Dean of the Faculty of Philology of University of Łódź

© Copyright by Uniwersytet Łódzki, Łódź 2015

Wydane przez Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego

Published by Łódź University Press

Wydanie I/First Edition. W.06877.15.0.K

Ark. wyd. 27,0; ark. druk. 26,875

ISBN 978-83-7969-626-0

e-ISBN 978-83-7969-627-7

Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego

90-131 Łódź, ul. Lindleya 8

www.wydawnictwo.uni.lodz.pl

e-mail: ksiegarnia@uni.lodz.pl

tel. (42) 665 58 63

Spis treści

OD REDAKTORÓW (Artur Gałkowski, Renata Gliwa)	9
I. PRZESTRZEŃ KOMUNIKACYJNA	
Дмитро Бучко – Спільне та відмінне у принципах номінації поселень і мікроб’єктів	15
Veronika Štěpánová – Výslovnostní specifika toponym v češtině	25
Pavel Štěpán – Paralelní formace v anoikonymii Čech	33
Pawel Swoboda – (Nie)autenticzność mikrotoponimów ustalonych po 1945 roku na tzw. Ziemiach Zachodnich	41
Зоряна Купчинська – Способи вираження посесивності в мікротопонімії та ойконімії України	55
Małgorzata Rutkiewicz-Hanczewska – Semantyka nazw własnych w ujęciu neurolingwistycznym	67
Małgorzata Mandola – Egzonimizacja polskich toponimów w języku francuskim	81
Enzo Caffarelli – “Piazza Bologna” a Roma: studio di caso di un panorama onimico. Processi transonimici di macro- e microtoponimi	97
Anna Dąbrowska-Kamińska – Warianty odmiejscowych struktur przymiotnikowych w polskiej antroponimii	113
Silvo Torkar – Z problematyki słoweńskich nazw mieszkańców i przymiotników pochodnych od nazw miejscowych	123
Marcela Szczerbová – Živé osobné mená a pomenovacie modely v slovensko-poľskom jazykovom pomedzí	129
Miroslav Kazík – Toponymá v živých osobných menách	137
Danuta Lech-Kirstein – Nazwy roślin uprawnych w śląskiej toponimii	147
Iwona Nobis – Wariantywność fleksyjna mikrotoponimów i makrotoponimów jednakowo brzmiących na podstawie wybranych polskich nazw miejscowych	159
Maria Czaplicka-Jedlikowska – Toponimy z sufiksem <i>-e</i> w mianowniku	169
Mirosława Świtała-Cheda – Nazwy wybranych form ochrony przyrody – podobieństwa i różnice	183
Ewa Młynarczyk – Terytorialna i kulturowa identyfikacja w krakowskich nazwach firmowych	193
Marta Ułańska – Mikrotoponimy w systemie identyfikacji wizualnej wybranych łódzkich firm medycznych	205
Monika Kostro – Les noms de résidences et d’ensembles résidentiels: entre toponyme urbain et nom commercial	217
Piotr Tomasik – Nazwy przystanków komunikacji miejskiej w Polsce. Punkt widzenia językoznawcy i organizatora komunikacji miejskiej	229
Agnieszka Myszka – Wyznaczniki własności leksemów w dokumentach z XVIII i XIX wieku (na przykładzie nazewnictwa miejskiego Rzeszowa)	239

Ewa Oronowicz-Kida – Inspiracje kulturowe we współczesnych oficjalnych nazwach wiejskich ulic w województwie podkarpackim	253
Małgorzata Klinkosz, Zenon Lica – Mikrotoponimy kaszubskie jako świadectwo różnorodności kulturowej	263
Maya Vlahova-Angelova – Colour terms in microtoponymy of Western Bulgaria (with special attention to metaphoric uses of colour terms)	271
Alicja Podstolec – Problemy onomastyczne czy translatorskie – kilka uwag o onomastyce migowej	279
Jan Lazar – Vers une classification toponymique des pseudonymes en français tchaté	289
Beata Afeltowicz – Sposoby użycia nazw toponimicznych w tekstach prasowych	295
Elżbieta Bogdanowicz – Wartości konotacyjne wybranych toponimów (na materiale publicystyki prasowej)	307

II. PRZESTRZEŃ LITERACKA

Izabela Domaciuk-Czarny – Nazwy miejsc w wybranych utworach literatury niemimetycznej	321
Žaneta Dvořáková – Vyvažovací světadíl, Dehydrované moře a Nakřupnuté hory – vítejte na Zeměploše T. Pratchetta	333
Radosław Szyber – Wokół wybranych propozycji nazewniczych Dembołęckiego w świetle idei <i>Wynowdę jedynowłasnego państwa świata</i>	345
Eliza Koszyka – Nazwy miejscowe Ponidzia w utworach Adolfa Dygasińskiego	359
Monika Kresa – „W Kuluszkach, w Mińsku, w Chile” – przestrzeń poetycka wierszy i piosenek Agnieszki Osieckiej toponimami pisana	371
Natalia Lemann – Miejsca (nie)PODobne – toponimia w historiach alternatywnych	383
Joanna Ozimska – La toponimia nella narrativa contemporanea polacca tradotta verso l'italiano	399
Joanna Ciesielka, Dagmara Milińska-Tran – La toponymie du monde des sorciers en anglais, français, italien et polonais ou quelques aspects des traductions d' <i>Harry Potter</i>	413

POSŁOWIE

Jaromír Krško – Nestor slovenskej onomastiky a jazykovedy prof. PhD. Vincent Blanár, DrSc. (1.12.1920–27.09.2012)	423
Autorzy	427

Contents

EDITORS' NOTES (Artur Gałkowski, Renata Gliwa)	9
I. COMMUNICATION SPACE	
Dmytro Buchko – Common and different features in the naming principles of settlements and small geographic objects	15
Veronika Štěpánová – Specificities of pronunciation of toponyms in Czech.....	25
Pavel Štěpán – Parallel Formations in Anonymisms of Bohemia.....	33
Paweł Swoboda – (In)authenticity of microtoponyms determined after 1945 on so-called Western Lands in Poland.....	41
Zoryana Kupchynska – The Ways of Expressing Possessive (Possessivus) in Microtoponymy and Place Names of Ukraine.....	55
Małgorzata Rutkiewicz-Hanczewska – Proper names semantics in neurolinguistical depiction..	67
Małgorzata Mandola – Exonymisation of toponyms of the territory of Poland in French language	81
Enzo Caffarelli – “Piazza Bologna” in Rome: case study of anonymic landscape. Macro- and microtoponyms in transonymic processes.....	97
Anna Dąbrowska-Kamińska – Adjectival Structure Variants of Surnames of Place-Names Origin in Polish Anthroponomy.....	113
Silvo Torkar – On Names for Inhabitants and Adjectives Derived from Slovene Place Names	123
Marcela Szczerbová – Living (unofficial) personal names and naming patterns in the Slovak -Polish Language Boundary	129
Miroslav Kazík – Toponyms in living (unofficial) personal names	137
Danuta Lech-Kirstein – Crop names in the Silesian toponymy.....	147
Iwona Nobis – Flexion of identical micro- and macrotoponyms based on the example of selected Polish names	159
Maria Czaplicka-Jedlikowska – Toponyms as group with a primary ‘-e.....	169
Mirosława Świtła-Cheda – Names of the selected forms of nature – similarities and differences....	183
Ewa Młynarczyk – Territorial and Cultural Identification in Cracovian Names of Firms.....	193
Marta Ułańska – Microtoponyms in the corporate design of the selected local medical companies from Łódź.....	205
Monika Kostro – Names of condominiums and housing estates – between the urban toponym and the commercial name.....	217
Piotr Tomasik – The names of the urban transport stops	229
Agnieszka Myszka – The prioriality of lexeme determinants in documents dating back XVII and XIX centuries (based on Rzeszów’s urban onomastics).....	239
Ewa Oronowicz-Kida – Cultural inspirations in modern official names of rural streets in the Province of Podkarpatie	253

Malgorzata Klinkosz, Zenon Lica – Mikrotoponymy language of Kashubian as a proof of culture variety	263
Maya Vlahova-Angelova – Colour terms in microtoponymy of Western Bulgaria (with special attention to metaphoric uses of colour terms)	271
Alicja Podstolec Onomastic or Translation Problems – a Few Remarks on Sign Language Onomastics	279
Jan Lazar – To a toponymic classification of nicknames in French chats	289
Beata Afeltowicz – Ways of using toponymic names in press texts	295
Elżbieta Bogdanowicz – Connotative values of selected toponyms (based on press journalism)	307
II. LITERARY SPACE	
Izabela Domaciuk-Czarny – Place names in selected non-mimetic literary texts	321
Dvořáková Žaneta – Counterweight Continent, Dehydrated Ocean and Carrack Mountain – Welcome to T. Pratchett’s Discworld	333
Radosław Szyber – Around Chosen Dembołęcki’s Naming Proposals in the <i>Light of the Treatise</i> [on the Only True Country of the World’s] <i>Ideas</i>	345
Eliza Koszyka – Local names of Poniżanie in the works by Adolf Dygasiński	359
Monika Kresa – „W Kuluszkach, w Mińsku, w Chile” – poetic space Osiecka’s poems and songs written by toponyms	371
Natalia Lemann – AntiPODian places – toponomastics in alternative history	383
Joanna Ozimska – Toponymy in contemporary Polish novels translated into Italian	399
Joanna Ciesielka Dagmara Milińska-Tran – English, French, Italian, and Polish toponyms in the wizarding world or some aspects of the translations of <i>Harry Potter</i>	413
AFTERWORD	
Jaromír Krško – Prof. PhDr. Vincent Blanár, DrSc., the doyen of Slovak onomastics and Linguistics (1.12.1920–27.09.2012)	423
Authors	427

Od redaktorów

Przedstawiana Czytelnikowi monografia zatytułowana *Mikrotoponimy i makrotoponimy w komunikacji i literaturze* jest drugą publikacją wydawaną w ramach projektu *Nomina loci* pod auspicjami Komisji Onomastyki Słowiańskiej przy Międzynarodowym Komitecie Słowistów. Cała seria jest pokłosiem rozważań podjętych podczas XVIII Międzynarodowej i Ogólnopolskiej Konferencji Onomastycznej „Mikrotoponimia i makrotoponimia” (Łódź, 27–29.10.2012).

Pierwsza z książek w tym cyklu ukazała się pt. *Mikrotoponimia i makrotoponimia. Problematyka wstępna* (red. Artur Gałkowski, Renata Gliwa, Łódź 2014). Niniejsza monografia, podobnie jak poprzednia w serii, zawiera kilkadziesiąt rozdziałów napisanych w kilku językach (polskim, słowackim, czeskim, ukraińskim, włoskim, francuskim, angielskim) przez autorów pochodzących z różnych ośrodków naukowych Polski i Europy, głównie Europy Wschodniej. Każdy tekst opatrzony jest krótkim streszczeniem w języku angielskim. Poszczególne autorzy rozpatrują jednostki nazewnicze (głównie mikrotoponimy) pod kątem ich występowania, użycia i funkcji w różnych planach komunikacji. Za odrębny w formie uznajemy obszar literatury, stąd wyodrębnienie go zarówno w tytule książki, jak i jej podziale na „Przestrzeń komunikacyjną” i „Przestrzeń literacką”. W studiach zamieszczonych w części pierwszej autorzy podejmują tezy, których celem jest analiza toponimów (mikro- i makrotoponimów) pod względem formalnym, pragmatycznym i kulturowym. Tu też odniesienie do sfer komunikacji medialnej, a mianowicie Internetu i prasy. Część druga zamyka się w kręgu metodologii onomastyki literackiej. W posłowniu zamieszczono wspomnienie o zmarłym w 2012 r. Profesorze Vincencie Blanárze, nestorze słowackiej i słowiańskiej onomastyki.

Wyrażamy przekonanie, że publikacja wnosi do badań nad mikro- i makrotoponimią zarówno tradycyjny, jak i nowy sposób ich postrzegania w studiach onomastycznych, szerzej zaś – komunikacyjnych.

Artur Gałkowski, Renata Gliwa
Uniwersytet Łódzki

Editors' notes

The monograph *Microtoponyms and macrotoponyms in communication and literature* presented to readers, is a second publication issued as a part of the *Nomina loci* project under the auspices of the Slavic Onomastics Committee by the International Board of Slavists. The whole series is the outcome of deliberations started during the 18th International and Polish Onomastics Conference “Microtoponyms and macrotoponyms” (Łódź, October 27 – 29, 2012).

The first of the books of this series was published under the title: *Microtoponyms and macrotoponyms. Preliminary problems* (editors: Artur Gałkowski, Renata Gliwa, Łódź 2014). This monograph, similarly like the previous one in this series, contains several dozen of chapters written in several languages (Polish, Slovak, Czech, Ukrainian, Italian, French, English) by authors from different scientific centres in Poland and Europe mainly Eastern Europe. Each text includes a short summary in English. Individual authors consider nomenclature units (mostly microtoponyms) as to their existence, uses and functions in different communication plans. Literature area is considered as separate in form, hence its distinction both in the title of the work as well as its division into “communication space” and “literary space”. Studies included in the first part analyse theses whose aim is to consider toponyms (micro- and macrotoponyms) as to their formal, pragmatic and cultural character. The work also contains references to media communication areas, and most specifically to the Internet and press. The second part discusses literary onomastic methodology. The afterword contains posthumous tribute to Professor Vincent Blaňár, a doyen of Slovak and Slavic onomastics, deceased in 2012.

We wish to express our belief that this publication introduces both traditional as well as a new way of perceiving micro- and macro research in onomastic studies, or broadly speaking – in communication studies.

Artur Gałkowski, Renata Gliwa
University of Łódź

I. PRZESTRZEŃ KOMUNIKACYJNA

Дмитро Бучко

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка

Спільне та відмінне у принципах номінації поселень і мікрооб'єктів

Вивчення лексико-семантичних і структурно-словотвірних особливостей ойконімії і мікротопонімії у слов'янській ономастиці уже має певні здобутки (про це свідчать бібліографії ономастичних праць Польщі, Чехії, Болгарії, України, Росії, Білорусії та ін.). Ми ставимо своїм завданням виявити спільне та відмінне у принципах номінації цих двох розрядів географічних назв.

Оскільки географічні об'єкти споконвіку оточували людей і виконували в їх житті виняткову роль, тому люди намагалися ідентифікувати, виділити окремі з них з-поміж ряду однорідних. Засобом виокремлення таких об'єктів серед інших стали саме власні назви. При називанні будь-якого об'єкта реальної дійсності власною назвою обов'язковими є три чинники: 1) номінатор, 2) об'єкт номінації, 3) засіб номінації (мовні одиниці: окремі слова чи словосполучення, за допомогою яких здійснюється називання реалії). Без мовного засвідчення оточуюча реальність залишається уявною, не пізнаваною до того часу, поки її складовим елементам не надано власних назв.

Важливе значення в процесі номінації географічних об'єктів власними назвами відіграють також наступні фактори: 1) потреба надавання конкретному об'єкту саме власної назви, 2) суспільно-економічні та політичні чинники, які сприяють чи перешкоджають такому процесу номінації. Безперечно, важливими є також соціальні умови, в яких відбувається називання конкретних об'єктів.

У вивченні особливостей називання відповідних географічних об'єктів власними назвами, встановленні критеріїв, принципів і способів їх номінації, передусім поселень, а також мікрооб'єктів, зроблено лише перші кроки. Вважаємо, що на сьогоднішній день недостатньо встановити, від чого і яким способом утворено той чи інший топонім (ойконім, гідронім, мікротопонім і ін.), а важливо встановити ще критерії, мотиви та принципи називання географічних об'єктів.

Paweł Swoboda

Instytut Języka Polskiego PAN w Krakowie

(Nie)autentyczność mikrotoponimów ustalonych po 1945 roku na tzw. Ziemiach Zachodnich

Wstęp

W 1950 r. Stanisław Rospond pisał o „repolonizacji” nazewnictwa geograficznego przez Komisję Ustalania Nazw Miejscowych¹:

Na dawnych Ziemiach Odzyskanych należało bądź to odgrzebać spod grubszego lub cieńszego tynku naleciałości niemieckich dawne, rodzime nazwy, bądź to z braku danych źródłowych ochrzcić obce nazwy polskim imieniem. Ta praca ważna z punktu widzenia państwowego, administracyjnego i naukowego musiała być **planowo i fachowo** [podkr. – P.S.] przeprowadzona. Z początku bowiem sama praktyka życiowa, wymagająca szybkich rozwiązań, rzadko kiedy szczęśliwie ponazywała miasta i wsie, rzeki i góry [Rospond 1951: III].

Przedmiotem niniejszego tekstu są nazwy terenowe ustalone przez KUNM na tzw. Ziemiach Zachodnich, które znalazły się w rozmaitych urzędowych wykazach, słownikach i tekstach popularyzatorskich. Ustalenia te odbywały się w niejednorodnych warunkach kulturowych (od terenów zamieszkałych przez autochtonów po obszary, na których dokonała się całkowita wymiana etniczna). Zawarta w tytule artykułu autentyczność ustalonego nazewnictwa rozumiana jest tu dwojako. W pierwszej kolejności można mówić o niej w oparciu o rzeczywiste funkcjonowanie nazewnictwa, trwałość i zasięg jego użycia, a więc o to, kto jest kreatorem i użytkownikiem nazw. Drugą zaś sprawą związaną z kwestią autentyczności (lub jej braku) jest sposób, w jaki to nazewnictwo „odgrzebywano spod tynku naleciałości niemieckich”.

1. Twórcy i użytkownicy mikrotoponimii

Odpowiedź na pytanie o twórców i użytkowników nazw terenowych znajdziemy w definicji mikrotoponimii Roberta Mrózka, który zwraca szczególną uwagę na komunikacyjny aspekt ich funkcjonowania:

---

¹ Od 1948 r. później Komisja Ustalania Nazw Miejscowości i Obiektów Fizjograficznych. O historii i pracach Komisji szerzej pisze Barbara Czopek-Kopciuch [2012].

Specyfika nazw terenowych [...] związana jest między innymi z wąskim zakresem ich funkcjonowania w komunikacji społecznej. Nazwy te [...] mają **zasięg funkcyjnego użycia (obiegu) ograniczony najczęściej do lokalnych wiejskich mikrowspólnot komunikatywnych, w których są tworzone i pokoleniowo przekazywane lub uzupełniane w celu identyfikacji i lokalizowania ważnych dla orientacji przestrzennej obiektów** [podkr. – P.S.] [...]. Właściwość ta jest podstawą stosowania w odniesieniu do zbioru nazw terenowych [...] terminów: mikrotoponimia, mikrotoponimy [Mrózek 2003: 124].

Oczywiście, ustalanie nazewnictwa terenowego w celu jego urzędowego zatwierdzenia i rozpowszechnienia (popularyzacji) niejako automatycznie pozbawia zebrany materiał nazewniczy części cech opisanych w powyższej definicji, co jednak nie zmienia faktu, że zbiory typu *Urzędowe nazwy miejscowości i obiektów fizjograficznych* (UN) są w pewnym przynajmniej stopniu odzwierciedleniem stanu faktycznego, gdyż ustalenia tam zawarte były wynikiem badań terenowych, a Komisja w pierwszej kolejności pełniła rolę rejestratora funkcjonujących rzeczywiście nazw. Natomiast w przypadku mikrotoponimów ustalanych po 1945 r. na Ziemiach Zachodnich pojawia się wątpliwość, czy możemy mówić o definicyjnych twórcach i użytkownikach nazw (oraz przyczynach ich powstawania). Spowodowane jest to kilkoma wzajemnie warunkującymi się czynnikami takimi jak: metoda, czas ustalania nazw, a także – do pewnego stopnia – polityczny charakter działalności Komisji².

Na obszarach, którymi się zajmuję, przywołani w definicji R. Mrózka użytkownicy mikrotoponimów, czyli lokalne mikrowspólnoty komunikatywne, to osadnicy z Polski centralnej i wschodniej (przesiedleńcy z Kresów) lub – w przypadku Górnego Śląska – także polscy autochtoni, choć nierzadko traktowani jako obcy element na przyłączonych do Polski ziemiach [zob. np. Dziurok, Linek 2011: 274–275]. W stosunku do obu tych grup można powiedzieć, że – po pierwsze – posiadają własne nawyki nazewnicze, po drugie – przez samą obecność na danym terytorium – funkcjonują jako czynnik (re)polonizacyjny. Jednak jeśli chodzi o (re)polonizację nazewnictwa, to z publikacji, które ukazały się po 1945 r., wynika, że mieszkańcy omawianych obszarów zostali wyłączeni z aktywnego uczestnictwa w tym procesie.

Symptomatyczny dla okresu tużpowojennego jest tekst B. Olszewicza *O naprawę nazewnictwa geograficznego ziem odzyskanych* z 1946 roku. Kreacje nazewnicze dokonywane przez ludność żyjącą w danym miejscu określa on jako „radosną twórczość” [Olszewicz 1946: 7], „grafomanię toponymiczną” i „zabawę laików i ignorantów”, która się kończy „dzięki protestom fachowców, których na szczęście nam nie brak, dzięki akcji instytucji naukowych oraz rozumnej i jedynie słusznej decyzji władzy [...], decyzji powołania z powrotem do życia Komisji Ustalania Nazw Miejscowych” [Olszewicz 1946: 9]. Z kolei E. Rączka w tekście

---

² Zarówno przed wojną, jak i po niej Komisja działała przy Ministerstwie Administracji Publicznej.

podsumowującym 15-letnią działalność KUNM wśród czynników utrudniających wdrażanie jej ustaleń na Ziemiach Zachodnich wymieniał m.in.: „przyjęcie przez ludność różnych własnych ustaleń, najczęściej nieodpowiadających danemu regionowi, przenoszonych z różnych terenów centralnych i wschodnich [...]” [Rączka 1960: 327]. Z powyższych tekstów wynika, że ludzie, którzy mieli mieszkać i używać nazw na danym obszarze, stanowili dla służby onomastycznej największą przeszkodę.

B. Olszewicz posunął się nawet dalej, pisząc, że dowodem ignorancji i lekko-myślności mieszkańców oraz administracji lokalnej przy polonizacji nazewnictwa jest „częste ignorowanie miejscowego brzmienia nazw, wyrażające się w zaciekłym tępieniu poprawnych i danemu terenowi właściwych końcowych członów wyrazów, jak pomorskie *gard* czy *bork*. Jest to równocześnie co do metody przeprowadzania zmian obrzydliwa, odwrócona tylko kopia niemieckich chrztów” [Olszewicz 1946: 9]. Trudno mówić o „miejscowym brzmieniu” w przypadku Pomorza Zachodniego, ponadto B. Olszewicz nie wiedział także, że Komisja, broniąc w jednym miejscu rekonstruowanego gwarowego brzmienia nazw, gdzie indziej ruguje formy autentyczne. Obrazują to przedstawione przykłady:

Pomorze Zachodnie
(wtrącenie historycznej cechy dial.):

Krebs Bach → (*Rakowa) → *Rekowa*

Der Krebsbach 1784 NWP; *Krebs-B.* 1902, 1929 Mbl 2157; *Rekowa*, niem. *Krebs Bach* 1951 Rospond; *Rekowa* 1960 NWP; *Rekowa* 2006 HPol.

Górny Śląsk
(usunięcie cechy dialektalnej):

Czor(n)ka → *Czarnka*

Czorka 1883, 1904, 1936 Mbl 5373; *der Czorkagraben* 1896 NWP; *Czorka Bach*, *Czorka*, *Czorkabach* 1925–42 Fl; *Schwarzbach* 1941 Mbl 5373; *Czarnka*, niem. *Czornka*, *Czorna* [!!!], *Schwarzbach* 1951 Rospond; *Czarnka* a. *Czorna*, niem. *der Czorkagraben* a. *Schwarzbach* 1983 HO; *Czarnka* 2006 HPol.

Z jednej strony – w przypadku Pomorza Zachodniego – mamy do czynienia z usilnym nawiązywaniem do pomorskich tradycji językowych w momencie, kiedy miały one już charakter wyłącznie historyczny. Z drugiej zaś – w przypadku Śląska – celowe zrywanie z tą lokalną specyfiką. Dodatkowo uznano formy *Czorna* i *Czornka* za niemieckie, zapewne tylko dlatego, że znalazły się one w niemieckich dokumentach, dotyczących zresztą słowiańskiego nazewnictwa, jak w przypadku kartoteki *Flurnamen* (skrót Fl). Oba przypadki łączy jeden aspekt – oczekiwanie od ludności zamieszkałej w danym miejscu (niezależnie od tego czy nowo przybyłej czy autochtonicznej), że będzie używała nazw językowo jej obcych.

W przypadku nazw miejscowości i dużych obiektów topograficznych o charakterze ponadlokalnym czy strategicznym podejście prezentowane przez